

W NUMERZE

Podatki i księgowość

ZMIANY W POLSKIM ŁADZIE Przedsiębiorcy, którzy wybrali na ten rok ryczałt lub liniowy PIT, będą mogli zmienić decyzję i rozliczyć się według skali podatkowej. Liniowi za cały rok, ryczałtownicy za cały rok lub za jego połowę od 1 lipca **B2**

Firma i prawo

UMOWY Grupa turystów zapowiada precedensowy pozew zbiorowy przeciw Rainbow Tours. Nie zostali wpuszczeni do samolotu z powodu braku formularza covidowego, o którym nic nie wiedzieli **B4**

Prawnik

PRAWO CYWILNE Odrzucenie spadku w imieniu dziecka będzie prostsze. Sąd nie będzie już wydawać zgody na podejmowane przez opiekuna małoletniego czynności przekraczające zwykły zarząd **B6**

Samorząd i administracja

SPECUSTAWA 300 zł wsparcia dla ukraińskich uchodźców nie zależy od żadnych warunków. Gminy nie mają więc większych problemów z jego przyznawaniem, poza barierą językową **B7**

Kadry i płace

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE Coraz więcej wniosków o ulgi w składkach jest motywowanych sytuacją w Ukrainie – twierdzi ZUS. Na koniec marca było ich 347 **B8**

Bez więzienia za brak procedur

UPRAWNIENIA Pracodawca, który nie ustanowi wewnętrznych kanałów do zgłaszania naruszeń prawa, będzie musiał liczyć się z grzywną. Z obowiązku tego zostaną zwolnione małe gminy

Lukasz Guza
lukasz.guza@infor.pl

Takie zmiany przewiduje nowa wersja rządowego projektu ustawy o ochronie osób zgłaszających naruszenia prawa. Ma on dostosować krajowe ustawodawstwo do tzw. dyrektywy o sygnalistach (2019/1937 z 23 października 2019 r.; Dz.U. L 305/17), którą należało implementować do 17 grudnia 2021 r.

Zakres naruszeń

W ramach przewidzianej w ustawie procedury będzie można sygnalizować także naruszenia prawa dotyczące interesów finansowych Skarbu Państwa RP. To istotna zmiana, bo znacząco rozszerza zakres nieprawidłowości, które można zgłaszać (i zyskiwać ochronę). Pierwotna wersja projektu przewidywała możliwość sygnalizowania kwestii dotyczących jedynie interesów finansowych UE, czyli np. nieprawidłowości przy wydatkowaniu funduszy unijnych. Rozszerzenie tego przepisu o interesy finansowe państwa może wręcz wywoływać wątpliwości interpretacyjne (pojęcie to można interpretować bardzo szeroko, co sugeruje, że jakiegokolwiek wątpliwości związane z legalnością wydatkowania pieniędzy publicznych będą mogły być zgłaszane).

Zgłoszenia i ochrona

Ustawa – a więc także przewidziana w niej ochrona – będzie stosowana również do praktykantów, funkcjonariuszy służb mundurowych (w tym policjantów, strażaków, celników) i żołnierzy zawodowych, którzy dokonają zgłoszenia naruszenia prawa.

Osobą powiązaną ze zgłaszającym (której też przysługuje ochrona) może być nie tylko współpracownik, któremu – w związku z zasygnalizowaniem naruszeń przez kolegę – grożą sankcje odwetowe, lecz także świadek (potwierdzający wystąpienie nieprawidłowości). Istotne zmiany dotyczą też trybu dokonywania zgłoszeń. Firma będzie musiała umożliwić ich składanie także w formie elektronicznej, a nie wyłącznie ustnej lub papierowej.

Działania odwetowe

Zmienione przepisy rozszerzają katalog zakazanych działań odwetowych wobec pracującego sygnalisty (i innych osób chronionych na podstawie ustawy, np. pomagających w zgłoszeniu). Zabronione będą nie tylko np. zwolnienie lub obniżenie pensji, lecz także m.in. obniżanie wysokości innych świadczeń ze stosunku pracy oraz mobbing, nękanie, przymus lub dyskryminacja (oczywiście w przypadku tych ostatnich przepisy kodeksu pracy już teraz zabraniają takich zachowań). Zakazane będzie też spowodowanie straty finansowej, w tym gospodarczej, lub utraty dochodu oraz wyrządzenie „innej szkody niematerialnej”, w tym nadzarpnięcie reputacji, zwłaszcza w mediach społecznościowych.

Takie nieostre przesłanki na pewno mogą być oceniane jako korzystne dla zatrudnionych, bo rozszerzają zakres odpowiedzialności pracodawców (nawet mimo tego, że w praktyce już teraz zatrudnieni mogą chronić swoje dobra, w tym cześć i dobre imię, na pod-

stawie przepisów cywilnych). W tym kontekście warto też wskazać, że zgodnie z nową wersją projektu zakazane ma być nie tylko podejmowanie działań odwetowych (czyli np. zwolnienie z pracy), lecz także próby lub groźby zastosowania takich rozwiązań.

Mniej zadowoleni mogą być zatrudnieni na umowach cywilnoprawnych. Usunięto bowiem przepis, który przewidywał, że jednostronne rozwiązanie takiego kontraktu z powodu dokonania zgłoszenia lub ujawnienia publicznego jest bezskuteczne (czyli w praktyce zleceniodawca miałby ograniczoną możliwość wcześniejszego wymawiania umowy; musiałby czekać do upływu terminu, na jaki była zawarta). To oznacza z jednej strony ograniczenie ochrony dla sygnalistów, którzy nie mają etatów, ale z drugiej strony nie będą wprowadzone rozwiązania, które istotnie usztywniłyby obrót prawny i gospodarczy.

Kanał zgłoszeń

Wewnętrzna procedura zgłaszania naruszeń prawa i podejmowania działań następczych musi ustanowić podmiot prawny (pracodawca), na rzecz którego pracę wykonuje co najmniej 50 osób. Pierwotna wersja przewidywała taki wymóg wobec zatrudniających co najmniej 50 pracowników, więc było jasne, że chodzi o 50 osób z umową o pracę. Zmiana sugeruje, że do wspomnianego progu trzeba będzie wliczać również osoby zatrudnione na innych podstawach niż etat (skoro w art. 13 projektu wprost dopuszczono, że praca może być świadczona także na in-

OPINIA

Rozszerzony zakres spraw do zasygnalizowania

DR HAB. BEATA BARAN

radca prawny i partner w kancelarii BKB Baran Książek Bigaj

Nowy projekt uwzględnił niektóre uwagi zgłaszane do jego pierwotnej wersji. Usunięto m.in. przepis, zgodnie z którym nie można było dokonywać zgłoszeń we własnej sprawie, tzn. gdy to zgłaszający odczuwa skutki naruszenia prawa i dzięki zasygnalizowaniu nieprawidłowości zyskałby ochronę. Taka zmiana rozszerzy możliwy zakres przekazywanych informacji. Bardzo istotna modyfikacja dotyczy podmiotów, które są zobowiązane do tworzenia wewnętrznych procedur zgłoszeń. Wymogiem takim mają zostać objęte podmioty, na rzecz których pracę wykonuje co najmniej 50 osób, a nie jak w pierwotnej wersji – 50 pracowników. Do wspomnianego progu trzeba będzie więc wliczać nie tylko zatrudnionych na umowie o pracę, lecz także tych zarobkujących na umowach cywilnoprawnych. Oznacza to, że obowiązek tworzenia procedur w szerszym wymiarze obejmie np. organizacje pozarządowe. Rozszerzony będzie też zakres przedmiotowy zgłoszeń. Do katalogu nieprawidłowości, które można zgłaszać w ramach procedur dla sygnalistów, dołączono naruszenie interesów finansowych Skarbu Państwa. To bardzo ważna

zmiana, bo będzie można sygnalizować ewentualne nadużycia w kwestiach związanych z szeroko rozumianymi finansami publicznymi, a to bardzo pojemny zakres. Szerszy będzie też katalog niedozwolonych działań odwetowych wobec pracowników dokonujących zgłoszeń. Przepis wprost wskaże m.in., że niedozwolone jest „nadzarpnięcie reputacji” takiej osoby, zwłaszcza w mediach społecznościowych. Sens tego rozwiązania jest słuszny, ale pojawią się zapewne wątpliwości co do zakresu pojęcia „media społecznościowe”. Projektodawca zdecydował się też na zmiany w zakresie odpowiedzialności karnej. Dotyczą one złagodzenia odpowiedzialności karnej za nieustanowienie procedury zgłoszeń wewnętrznych. Wprowadzono także typy kwalifikowane czynów zabronionych odnoszące się do stosowania przemocy, groźby lub podstępny celom utrudnienia zgłoszenia oraz w sytuacji podjęcia więcej niż dwóch działań odwetowych w stosunku do sygnalisty. Także w zakresie sankcjonowania zgłaszania informacji nieprawdziwych doszło do modyfikacji. To ostatecznie widać będzie zagrożenie karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat trzech, ale tylko jeśli zgłaszający działał „świadomie”. W praktyce trudno jednak będzie to zweryfikować i zagrożenie sankcją karną – także po tej zmianie – może zniechęcać do sygnalizowania naruszeń. ©

nej podstawie niż stosunek pracy). Takie rozwiązanie znacząco rozszerzyłoby wymóg tworzenia wewnętrznych procedur zgłoszeń i jednocześnie wywołałoby wiele wątpliwości (np. czy do progu należałoby wliczać wszystkie zawarte przez firmę umowy cywilnoprawne?).

Ponadto nowa wersja projektu przewiduje też ograniczenie wspomnianego obowiązku w przypadku samorządów. Przepisów o wewnętrznym kanale zgłoszeń nie trzeba będzie stosować do urzędów lub jednostek organizacyjnych gminy liczącej mniej niż 10 tys. mieszkańców (pojawia się jednak zapewne wątpliwość co do tego, jak liczyć taki próg mieszkańców, konieczne wydaje się więc doprecyzowanie przepisów w tym względzie).

Zbieranie sygnałów

Do przyjmowania zgłoszeń będzie można upoważnić wewnętrzną jednostkę organizacyjną, osobę w ramach struktury organizacyjnej fir-

my lub podmiot zewnętrzny (wcześniejszy projekt wskazywał jedynie, że ma się tym zajmować „podmiot wewnętrzny”). Procedura wewnętrzna ma też określać bezstronną, wewnętrzną jednostkę organizacyjną lub osobę upoważnioną do podejmowania działań następczych (czyli m.in. weryfikowania zgłoszenia i dalszej komunikacji ze zgłaszającym). Mogą być to te same podmioty, które są odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń, ale pod warunkiem zapewnienia bezstronności.

Sankcje karne

Pracodawca, który wbrew procedurze wewnętrznej albo ustanowionej przez niego procedurze narusza ustawowe wymogi (np. w zakresie przyjmowania zgłoszeń, podejmowania działań następczych itp.), będzie podlegał karze grzywny. To znaczące złagodzenie odpowiedzialności, bo pierwotna wersja projektu przewidywała też zagrożenie

karą ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat trzech (rozwiązanie to było krytykowane jako przesadnie surowe). Więzienie – co do zasady – nie będzie już grozić za utrudnianie zgłoszenia naruszeń (to ostatecznie będzie zagrożone grzywną lub ograniczeniem wolności; taka sankcja będzie jednak grozić także za usiłowanie utrudnień). Z dwuletnią karą pozbawienia wolności będzie musiała się liczyć osoba, która utrudniała zasygnalizowanie nieprawidłowości, stosując przemoc, groźbę lub podstęp.

Zmieni się też m.in. odpowiedzialność za zgłoszenie lub ujawnienie publiczne informacji nieprawdziwych. Grzywna, kara ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat trzech będzie grozić tylko tym osobom, które nieprawdziwe dane zgłosiły świadomie, co ograniczy odpowiedzialność, ale może też wywoływać wątpliwości (nie jest to równoznaczne z umyślnością). ©